

MATT & PHIL LETTENOVÍ

BRÁCHOVÉ VEGANI

VODKA
JE

VEGANSKÁ

MANIFEST O TOM,
JAK MÍT LEPŠÍ ŽIVOT
A NEBÝT KR*TÉN

C P R E S S

Vodka je veganská

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.cpress.cz
www.albatrosmedia.cz

Matt & Phil Lettenovi
Vodka je veganská – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2019

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

MATT & PHIL LETTENOVÍ

BRÁCHOVÉ **VEGANI**

**VODKA
JE**

VEGANSKÁ

MANIFEST O TOM,
JAK MÍT LEPŠÍ ŽIVOT
A NEBÝT KR*TÉN

BizBooks
Brno
2019

Naším rodičům.

Mami, upřímně jsi asi jediný důvod, proč jsme vůbec dodělali střední školu. Vozila jsi nás z kostela na fotbal, na baseball, na basket a navíc jsi patrně vlastnoručně sepsala naše nejlepší školní slohovky. Vždycky jsme věděli, že jsme ve tvém životě to nejdůležitější.

Tati, jako dopravní pilot jsi neustále cestoval, ale stejně se ti povedlo být naším nejlepším kamarádem, trenérem a roz-tleskávačkou v jednom. Vypěstoval jsi v nás přesvědčení, že dokážeme cokoli, co si usmyslíme. A koukej na nás, napsali jsme knihu.

Lillie, Skylere a Peytone, ukázali jste nám, jakou emo-cionální vazbu si dokážeme vytvořit se zvířaty. Radost, kterou jste měli z míčků a projížďek autem, byla nakažlivá. Jste dů-vodem, proč bojujeme za všechna zvířata.

Nastavte si v mysli jasný cíl a sledujte,
jak rychle vám svět uvolní cestu.

—NAPOLEON HILL

OBSAH

Úvod		9
KAPITOLA 1	Začátky: Portrét dvou budoucích veganů jako milovníků masa	15
KAPITOLA 2	Jak se Phil rozhodl, že už nebude hovado, aneb Philova životní změna	25
KAPITOLA 3	Matt procítá ze života jako zombie	49
KAPITOLA 4	Pan Peyterson: Chlapec a jeho pes	71
KAPITOLA 5	Mistr světa omeleta: Jak se stát nejlepším sportovcem na světě	87
KAPITOLA 6	Explozivní jezera sraček: Vegani a životní prostředí	105

KAPITOLA 7	Drsný domácí úkol: Veganský akční plán	129
KAPITOLA 8	Pojď ven a zopakuj to: Vegani na cestách	167
KAPITOLA 9	Přidejte se k miliardám: Budoucnost jídla	185
KAPITOLA 10	Vegani ovládnou svět	199
	Poděkování	215
	Další čtení	217
	O autorech	221

ÚVOD

Ahoj, jsme Phil a Matt. Jsme bratři a spisovatelé. A také jsme vegani.

Pro začátek se možná ptáte: „A jste taky hovada?“

Ne. Mezi pojmy „vegan“ a „hovado“ je rozdíl. Ale existují lidé, kteří jsou obojím zároveň.

My se naopak usilovně snažíme být laskaví ke všem. A je nám jasné, že už jste někdy mohli potkat „veganské hovado“. Za všechny vegany i zvířata se vám omlouváme, že jste něčím takovým museli projít.

Naprosto chápeme, pokud si touhle zkušeností nebo dokonce zkušenostmi necháte zkazit obrázek o veganství. Ale prosíme vás, dejte nám ještě šanci.

Pokud Beyoncé, Jay-Z, Jared Leto, Mike Tyson, Kylie Jenner, Serena Williamsová, Miley Cyrus, Liam Hemsworth, Olivia Wildeová, Tony Gonzalez, Joaquin Phoenix a Brad Pitt

VODKA JE VEGANSKÁ

zkoušejí být vegany nebo už jimi stoprocentně jsou, možná na tom něco bude.

Vegan znamená dvě věci:

- 1) Někdo, kdo si myslí, že je špatné brutálně týrat a zabíjet zvířata. To je 90 procent celé definice.
- 2) Někdo, kdo nechce svým stravováním podporovat mučení zvířat. To je zbývajících 10 procent, kde nám to jde celé do kopru.

Uvědomujeme si, že každý jde svou vlastní, osobní cestou. Nechceme hledat způsoby, jak vyloučit ostatní, naopak chceme zahrnout co nejvíc lidí. Pokud vám vadí týrání zvířat a máte rádi ovoce nebo třeba sušenky Oreo (ano, jsou veganské), tak víte co? Už jste z 90 procent veganem. Jen se vám snažíme pomoci pokrýt zbývajících 10 procent. Nebo vás alespoň o pár procentních bodů posunout.

Jeden z důvodů, proč jsme se rozhodli napsat tuto knihu, bylo, že veganství je ve veřejném prostoru stále viditelnější a oblíbenější, ale zároveň existuje malá část veganů, kteří se chovají jako kreténi.

Existuje o tom dokonce i vtip. „Přijde vegan do baru... a víme o tom jen proto, že to všem řekl během dvou minut.“ Jasně, chápeme to. Vegani mluvili v minulosti o svém přesvědčení hodně nahlas.

Ale tak už to dnes není.

Stali jsme se vegany ze dvou hlavních důvodů: máme rádi zvířata a chtěli jsme být zdraví a v kondici. Tím, že člověk

ÚVOD

odmítá jíst zvířata a cokoli dalšího, co pochází ze zvířat, pomáhá ochránit spoustu roztomilých tvorečků před mučením a smrtí a zároveň u toho vypadá skvěle v plavkách. A to je dobré. Chceme ale také říct, co NENÍ veganství.

Být veganem NENÍ...

1. Způsob, jak se cítit nadřazený oproti ostatním. Všichni jsme pořád lidé a máme všichni podobné slabiny a chyby. A řada lidí má společnou jednu zásadní věc, a to že se chceme cítit důležitě, chceme vystupovat z řady, chceme být výjimeční. Produktivní způsob, jak tohoto zcela pochopitelného cíle dosáhnout, je něco se naučit, cvičit, vést podnětné rozhovory se zajímavými lidmi a *naslouchat* tomu, co říkají. Méně produktivní způsob je shazovat ostatní. A to lidé dělají často. Než aby sami přispěli něčím zajímavým, jen pošlapou to, co řekl někdo jiný. Místo aby někomu pomáhali a chovali se k němu hezky, budou se do něj opírat, že je sobecký. A tímhle způsobem někteří vegani zkazili reputaci veganství jako takovému. Začali být neuvěřitelně agresivní a nešlo jim o nic moc jiného, než aby se ostatní cítili blbě. My bychom chtěli, aby se lidé stravovali vegansky kvůli všem skvělým a přesvědčivým důvodům, které k tomu vedou, a ne proto, že o nich jinak budeme tvrdit, že jsou šmejdi.
2. Vyšší stav bytí. Veganství je *stravovací návyk*. Myslíme si, že tenhle bod hodně lidí v minulosti odrazilo. Mysleli si, že je to nějaká sekta se spoustou pravidel, která když porušíte tím, že sníte sušenku s máslem, vás navždy

VODKA JE VEGANSKÁ

exkomunikuje a do konce života budete za ztroskotance a odpadlíka. A to je prostě blbost. Stát se veganem není jako vstoupit do Opus Dei, do Svědků Jehovových nebo mezi ufology. Když jíte jako vegan, neznamená to, že už se nesmíte stýkat se svými přáteli, kteří jedí maso. Nemusíte nosit kožešiny a kůži, ani nemusíte chodit do čistě veganských restaurací a kaváren. A rozhodně to neznamená, že když si dáte veganský burger připravený na stejném grilu jako hovězí, půjdete do veganského vězení nebo veganského pekla, případně vás veřejně vykážou jakýmsi ponižujícím obřadem. Být veganem znamená, že prostě nejíte jídlo ze zvířat. Příliš si s tím nelamte hlavu.

Tuto knihu jsme také napsali proto, že jsme se chtěli vyjádřit k důležitému kulturnímu posunu. Jsme bráchové. Doslova. Ale také jsme kluci, kteří rádi kalí, a pro mnoho lidí je nepochopitelné, že jsme zároveň vegani. Představují si vegany jako nemyté hipíky, kteří tráví celé dny meditací, případně hipstery v roláčích, kteří hrají ironické sporty a kouří elektronické cigarety s příchutí pačuli (ale taky ironicky). A pokud jde to tyhle lidi, nevidíme na nich vlastně nic špatného.

Ale taky to není norma. Vegan může být i kámoš, který umí pařit. Může to být umělec, který zvysoka plive na módní policii. Může to být baletka nebo hokejový obránce. Může to být právník, lékař, zedník, účetní, fanoušek Beatles, Elvise, team Edward nebo Jacob, řidič Priusu nebo kamionu. Může to být kdokoli. Všichni. Je to inkluzivní. Nemusíte se počítat do žádné

ÚVOD

konkrétní skupiny, abyste mohli být veganem, a také se nemusíte nijak zvlášť měnit (akorát nebudete jíst zvířata). Je to veliký stan a všichni se do něj vejdem.

Rádi vás přivítáme uvnitř.

KAPITOLA 1

ZAČÁTKY: PORTRÉT DVOU BUDOUCÍCH VEGANŮ JAKO MILOVNÍKŮ MASA

N EJÍME MASO. Hlavně proto, že je nesnášíme, a to odjakživa. Odpuzuje nás, takže celý život jíme jediné tofu. Že ano?

Vůbec ne.

Nenarodili jsme se tak, že bychom se vyloupli z tobolek a rovnou začali spásat trávu. Jsme dva normální, obyčejní kluci z Ameriky, kteří vyrostli stejně jako spousta dalších. Jedli jsme maso. Jedli jsme maso s *velikým* nadšením. K snídani jsme měli slaninu a k ní jako přílohu pořádnou klobásu. Chleba jsme si obkládali vrstvou krůtího masa, vrstvou slaniny, vrstvou šunky a trochou ledového salátu na ozdobu. A k tomu možná ještě slaninu. K večeři pak byla krůta plněná dalším drůbežím masem – krokař. Takže jsme maso milovali.

VODKA JE VEGANSKÁ

Ale maso nám tu lásku vždy neopětovalo.

Nerovnováha v našem vztahu vyšla najevo, už když jsme jako malí byli na prázdninách v Portoriku, když nám bylo asi sedm a deset let.

Byl to báječný výlet. Táta pilotoval u Dely, takže jsme mohli často létat zadarmo. Byla to zároveň dovolená a dárek k výročí našich prarodičů, kteří jeli s námi. Poprvé jsme tak zažili dovolenou na tropickém ostrově a zjistili jsme, že se nám tam *sakra líbí*. A proč by se taky nelíbilo? Je tam teplo, příjemný vánek, rostou tam ananasy přímo ze země, jako by je někdo vyčaroval, člověk se může koupat v moři, všichni jsou pořád milí a mají skvělou náladu (možná proto, že je tam tak krásně, a jsou tam ananasy a pláže).

A my jsme navíc nebyli taková ta rodina, která přijde do hotelu a dál už se jen válí u bazénu, večerí v hotelové restauraci a tak dále, stále dokola celý týden. My chtěli něco podnikat. Bydleli jsme na kávové plantáži v horách (tam nás možná začala fascinovat káva, což ve výsledku přerostlo v to, že jsme naprostí kávoví maniaci), šli jsme na hrad ve staré čtvrti San Juanu a taky jsme viděli spoustu pláží.

PRO ZAJÍMAVOST: Američané spotřebují neskutečnou hromadu kafe, něco jako 400 milionů šálků denně a 146 miliard šálků ročně. Většina pochází ze Starbucks.

Na místě jsme se jen nepražili na slunci, taky jsme dělali spoustu věcí, šnorchovali, jezdili na kajaku, prozkoumali neda-
leký ostrov plný leguánů (Iguana Island) a pokoušeli se naučit

ZAČÁTKY

surfovat. Výsledky našich snah vysvětlují, proč teď nedržíte v ruce příběh o surfování.

Dokonce jsme šli i do kostela. Rodiče k tomu přistupovali tak, že prázdniny neznamenají omluvenku z kostela. Bůh přece taky nemá dovolenou, že jo. Táta chtěl také vždy vidět místa, která tvoří součást místní kultury. Proto jsme navštívili takový malý kostelíček, kde se mluvilo španělsky, jeden pán uměl anglicky a pokoušel se nám tlumočit (ačkoli táta mluví španělsky) a později jsme také zašli do portorického megakostela. To byl teprve zážitek! Reverend mluvil na mikrofon, měl ozvučení (nejlepší způsob, jak oslovit několik tisíc oveček naráz), přikládaly se tam ruce, prostě se vším všudy. Všichni se s námi nadšeně dělili o svou víru a my byli z celé té portorické kultury naprosto na větví.

Bylo to super!

Pak to ale celé šlo do kopru, když se k tomu přidalo maso.

MEKÁČ, POR FAVOR

Moje rodina pokládala tento výlet za příležitost okusit místní kulturu. A jeden z nejpříjemnějších způsobů, jak toho dosáhnout, bylo skrze jídlo. Měli tam *mallorcas* (sendviče se šunkou a sýrem), *chillo frito* (smažená ryba, chňapal červený), *sancocho* (kuřecí polévka s kořenovou zeleninou), *almojábanas* (smažené kousky sýra) a *escabeche* (divoká cibule smažená v česneku). Taky měli *conquito* (pečivo ve vajíčku se skvělou příchutí kokosu), *arroz con gandules* (rýže a luštěniny – kajan indický), *mofongo con salsa de tomate* (rozmačkané plentejny v rajčatové omáčce)

a *tostones* (smažené plantejny). Jednoduše řečeno, bylo tam dost co jíst.

Leda byste byli Phil.

To si tak sedíme u stolu v příjemné restauraci v San Juanu, prohlížíme si jídelní lístky a vymýšlíme, co budeme jíst.

„Já přemýšlím o tom *bacalao*, o té rybí polívce,“ říká táta.

„Já si asi dám *tostones* a k tomu rýži s fazolemi,“ povídá máma.

„Já zkusím tu chobotnici,“ říká Matt.

„Fakt? To zní dost dobrodružně,“ odpovídá táta.

„Mě včera chobotnice kousla, tohle bude moje pomsta,“ vysvětluje Matt. „Co ty, Phile?“

„To je hnus,“ mračí se Phil a odstrkuje od sebe jídelní lístek, jako by to bylo hnízdo červů.

„To není pravda,“ odpovídá máma. „Mají tady spoustu dobrot, jen je ještě neznáš.“

„Mořský potvory jsou odporný. Chci burgr.“

„Myslím, že burgry tady nemají,“ povídá táta.

„Tak půjdeme někam, kde je mají,“ odpověděl Phil. „Po cestě jsem viděl mekáč, tak můžeme tam.“

„Najíme se tady,“ rozhodl táta.

„Poslouchej, starouši, možná umíš přistát s boeingem na komáří prdelce, ale k tomuhle mě nedonutíš ani omylem! Tak šup šup, kde je můj Big Mac?“

Dobrá, Phil se ve svých sedmi letech asi nevyjadřoval jako ten nejhorší hulvát, ale záchvat vzteku předvedl pořádný. *Na-prosto* odmítal jíst portorické jídlo, a tak radši kňoural a fňukal tak dlouho, až máma ustoupila a odvezla nás do McDonald's na večeři. Tohle děti opravdu umí. Jakmile hrozí, že by bylo dítě

ZAČÁTKY

o hladu, i kdyby s tou výhružkou přišlo samo dítě, matky se vzdají přímo francouzskou rychlostí. Takže Phil si žádné *sofrito* jednoduše nedal.

Dali jsme si tedy vynikající večeři plnou plantejnů a rýže, chobotnic a kukuřice a vydali se do McDonaldu, kde jsme Philovi koupili jeho obří cheeseburger s hranolkami. A Matt, chlapek při těle, taky nedokázal odolat. Když už jsme tam byli kvůli Philovi, tak by bylo přece nespravedlivé, kdyby Matt taky něco nedostal, takže si dal ještě druhou večeři z mekáče. Cheeseburger nebo možná i dva jsou přece tradiční *digestif*, když si člověk dá chobotnici; to vám potvrdí každý skutečný gurmán.

Celé to byla naprosto ostudná zajíždka. Naši prarodiče prožili období Velké hospodářské krize, takže vůbec nechápali, jak může Phil odmítat dobré, požitelné jídlo a místo něj si objednat hamburger pochybné kvality. Naši rodiče nechtěli ani vejít dovnitř do restaurace. Jídlo jsme si objednali přes obsluhu do auta, aby nás nikdo neviděl a místní Portoričané nebyli u toho, jak se chováme jako stereotypní Američané, kteří vycestují, a pak se stejně stravují jen v McDonald's, v Burger Kingu nebo v KFC. Hned potom jsme odjeli co nejrychleji pryč, zatímco Phil se cpal svou vykňouranou válečnou kořistí.

Mohli byste si myslet, že existovala celá řada důvodů, proč by Phil mohl být vděčný za pokrm, který se mu nabízel. Když jsme byli na ostrově leguánů, průvodce nám ukazoval místo, kde kotvily lodě jako z noční můry. Říkat jim lodě bylo poměrně velkorysé, protože to byly extrémně nekvalitní čluny – v podstatě jen pár prken, které držely pohromadě na dobré slovo. Připluly na ostrov z Kuby s posádkou uprchlíků, již zde hledali lepší život.

Plavit se na nich z Kuby do Portorika muselo být strašidelné, ale ti uprchlíci se k tomu přesto odvážili. Zarískovali a vyšlo to. Bylo nám ale jasné, že před sebou nevidíme čluny, které šly ke dnu. Tito lidé by určitě měli radost, že si mohou pochutnat na rýži s fazolemi, ale náš Phil nad tím ohrnoval nos. Jak to bylo vůbec možné?

Nejspíš není nic tak divného na tom, že Phil byl omámený, až posedlý něčím, co mu vlastně vůbec neprospívalo. Měl tehdy jednoduše takovou povahu. Stejně se choval, když jsme se šli podívat do hotelového kasina. Phil z něj byl NADŠENÝ. Bylo to snad proto, že byl neporazitelný karbaník, který nám pak ze svých výher zaplatil celou dovolenou? Ne. Bylo to tedy tím, že mohl popíjet vodku s džusem zadarmo, dokud hrál? Ne – Philovi bylo sedm let a pil maximálně samotný džus. Okouzlili ho snad všichni ti zpěváci a komici na pódiu, až sám začal uvažovat o kariéře v zábavním průmyslu? Také ne. Ze všeho nejvíc se mu líbilo, že tam blikají barevná světýlka. Displeje výherních automatů mu učarovaly. Phil i Matt milovali videohry a kasino bylo v podstatě jako celý barák plný videoher. Člověk tam hodil čtvrták, všechno se rozblíkalo, cinkalo to, pískalo a vrčelo a občas z toho znovu vypadly peníze. Phil z toho byl na větvi. Možná, že jeho sedmiletý mozek jednoduše toužil po bezprostřední stimulaci. Výherní automaty i cheeseburgery z McDonald's mu tuhle potřebu naplňovaly.

Bylo to svým způsobem fascinující. Vyjeli jsme si jako rodina, abychom si vychutnali portorickou kulturu a užili si, že jsme spolu, ale všechno se to zhroutilo proto, že Phil musel nutně jít do „rodinné“ restaurace. A to se opakovalo každý večer. Úplně

ZAČÁTKY

každý! Rodiče nám vždy vybrali příjemné místo na večeři a Phil začal dělat hysterické scény, že potřebuje cheeseburger z mekáče, máma se snažila ho uklidnit, aby se nespustily občanské nepokoje, a skončili jsme u výdejního okýnka.

To byla tedy ta odvrácená stránka dovolené.

Ale tím to nekončilo.

Další zásadní část výletu bylo rybaření.

JSME NA PALUBĚ!

Náš děda byl v minulém životě buď kapitán Achab nebo Quint z Čelistí (oba dva jsou smyšlené postavy, ale odkazovat se na významné historické rybáře dost dobře nejde, takže mám tyhle dva), protože ho NESKUTEČNĚ bavilo chytat ryby. A tak jsme se na to těšili i my. A náš výlet, který byl částečně dárek k jeho výročí, zahrnoval i extra zážitek – rybolov na hlubokém moři.

Tohle rybaření nebylo jako obvykle, kdy si člověk nazuje broďáky až pod zadek, stoupne si v nich po kolena do vody, přemítá při východu slunce a v duchu si maluje akvarelové krajinky. Tady si člověk spíš řekl „jde se na to!“. Bylo to rybaření jako v Čelistech, kdy se člověk nechá uvázat do židle přikované k palubě, protože chytá ryby, které váží klidně i metrů a strhly by ho z paluby, kdyby se neukotvil na místě. S takovým zařízením ale bylo možné lovit i mečouny nebo marlíny.

V Portoriku jsme chytali mahi-mahi. Nejsou to ryby velikosti marlínů, ale dobrých dvacet kilo vážít můžou, což velikostí odpovídá asi tak čtyřletému dítěti. A kdybyste na rybářském

VODKA JE VEGANSKÁ

člunu nabodli na háček předškoláka, vyrval by vám prut z ruky; leda byste se předtím přivázali na místo. A pak byste šli rovnou do vězení, protože v Portoriku je nelegální lovit děti ve vodě (na Floridě ovšem překvapivě ne).

Vězte prosím, že jsme neměli ponětí, co takové rybaření obnáší. Věděli jsme, že se dává návnada na háček, háček se ponoří do vody, ale dál už jsme měli jen mlhavou představu, co se stane. Jednoduše jsme předpokládali, že se háček rybě zasekne v ústech a ona okamžitě a bezbolestně zemře, načež se vytáhne na loď a ve chvíli, kdy se dotkne paluby, se nějak rozpadne na filety.

Ale to prosím ne.

Když se zasekne háček, někdy je to v ústech. Ale jindy ne. Někdy se trefí do oka. Je to příšerný pohled, když se z vody tahá ryba o velikosti dítěte za oční důlek. Někdy ryba chytí návnadu a spolkne ji, takže když potom taháte prut, nedrží se za pevnou kůži v rybí ústní dutině (což je taky dost hrozné, když se nad tím člověk zamyslí), ale vytahuje měkké orgány. Občas to znamená, že to rybě vytrhne žaludek, což je, myslím, příšerná smrt.

Obvykle se ale háček zasekne rybě v puse. Pak se s ní chvíli perete, navinete vlasec a vytáhnete ji do lodi. To je ta nejlepší varianta. A i přesto to pro nás byl děsný pohled. Děda totiž nevytahoval ryby na palubu, aby jim píchnul smrtící injekci. Většinou ji vyvlekl, jak to jen dokázal, a pak někdo další „pomohl“ rybě tak, že ji chytil vylovovacím hákem. To je takový nástroj jako ze středověku, žádná baseballová rukavice, do které se ryba polapí. Je to kovový hák, který roztrhne mahi-mahi na boku a tím ji dostane pod kontrolu. Všude stříká krev, protože vlastně

ZAČÁTKY

ubodávají rybu, a pak ji vytáhnou na palubu a praští ji do hlavy palicí. A teď ji můžete sníst!

Ale počkat, počkat! Ve skutečnosti v tuhle chvíli ještě není k jídlu. Napřed se musí *očistit*. A asi neexistuje více zavádějící slovo než „očistit“, protože ten proces není čistý ani zdaleka. Ve skutečnosti je to celé zvrácené a nechutné. Ryba se musí vykuchat a vnitřnosti se zahodí do kyblíku, aby se použily na další výpravy. My se do čištění nezapojovali. Zůstalo to na dospělých, protože my se toho odmítali dotknout. Tohle pro nás mohla být náповěda. Pokud příprava jídla zahrnuje něco tak odporného a zvrhlého nebo tak odpudivého, že to člověk nemůže dělat, *ani se na to dívat*, možná by člověk to jídlo neměl vůbec jíst. „Jojo, ta kolibří křídýlka už budou. Napřed je ale musím urvat rezavými kleštěmi a pak mu nacpat bambusové výhonky pod drápky a celé to polít terpentýnem, protože proč ne?“ Tak to ne, díky.

Ale my to snědli. Až na Phila, který si pro změnu vydupal McDonald's.

Když jsme se dozvěděli, odkud jídlo pochází, náš zájem o něj se změnil. A to většina lidí nikdy nezažije. Pokud nakupujete výhradně v samoobsluze, vidíte jen čistounké rybí filety bez krve, překrásně nařezané maso bez zobáčků a bez očí. Vlastně to ani nevypadá jako zvíře, a to je záměr. Kdyby si lidé chytali vlastní mahi-mahi a lovíli si vepřové řízky, asi by si lépe uvědomovali, jakou bolest a jaké náklady obnášelo získání těchto bílkovin, takže by si i vybrali něco lepšího k jídlu.

Toho dne jsme se nestali vegetariány, ale tahle výprava nám pro to položila základy. Dozvěděli jsme se, jakou bolestí prochází ryba, než se z ní stane pokrm. (Tahle konkrétní ryba to ještě

VODKA JE VEGANSKÁ

měla docela příjemné ve srovnání s jejími kamarády, kteří jsou odsouzeni k životu v malých nádržích nacpaných tisíci ryb.) Zjistili jsme, jakému utrpení čelí uprchlíci. A hlavně, přišli jsme na to, že lidé, kteří volají po hamburgeru od McDonald's, když mohou mít mnohem lepší a zdravější jídlo, pravděpodobně jen nemají informace. Philovi bylo teprve sedm let a stále měl dost času si to v hlavě srovnat. Pokud tohle čtete, doufáme, že docházíte k podobnému závěru jako on, což se u něj stalo jenom pár let poté...

KAPITOLA 2

JAK SE PHIL ROZHODL, ŽE UŽ NEBUDE HOVADO, ANEB PHILOVA ŽIVOTNÍ ZMĚNA

Nejím maso ani masné výrobky. A víte, jak se to stalo? Rozhodně ne proto, že bych vyrostl ve veganské rodině, kde mě k tomu vychovali. Protože mí rodiče byli všechno, jen ne vegani.

Můj táta byl pilot. Víte, kdo byl taky pilot? Chuck Yeager. Chlápek, který v jediný den sestřelil pět nepřátelských letounů – za jediný den se stal hvězdou. A nebyl jen pilot, byl testovací pilot, což je jako rozdíl mezi klukem, co si hraje basketbalové videohry a hvězdou v NBA. Chuck Yeager byl neskutečný. Když v armádě vyvinuli nové letadlo, tak šli a řekli mu: „Hele, Chucku, prolet’ se s tím a řekni nám, jestli to drží pohromadě.“ Občas to znamenalo, že ve výšce deseti tisíc stop zamrzlo sklo v kokpitu a on si přivodil omrzliny na prstech, když se ho snažil

oloupat. Jindy musel letadlo dostat na zem bez přistávacího podvozku. A další úryvek z jeho životopisu: překročil hranici rychlosti zvuku. Byl prvním člověkem, který se pohyboval nadzvukovou rychlostí. A víte, co za svoje výkony dostal?

Podle filmu *Správná posádka* dostal steak s pořádnou přílohou v klubu Pancho's Happy Bottom.

Přesně tak. Odměnou za překonání hranice zvuku mu byl kus hovězího. Asi uhadnete, co jsme doma s nadšením pojídali: maso.

Tak jsem vyrostl. Možná jsem byl trochu mimo, trochu izolovaný a hodně rozmazlený (což ukazuje příběh z Portorika, kde jsem si místo smažených plantejnů vydupal McDonald's). Ale potom jsem viděl pár věcí, na které jsem nemohl jen tak zapomenout, což mi docela zamávalo s pohledem na svět, takže jsem si uvědomil, že musím něco dělat.

NO TY VOLE... PROZŘENÍ

Byl podzim roku 2004, poslední ročník na střední, a jako většina středoškoláků na podzim v posledním ročníku jsem byl na koncertě. Ve sklepním klubu Shelter v Detroitu hrála hadcorová kapela Most Precious Blood. Měl jsem číro, secondhandovou bundu a asi patnáct náramků po celé ruce, včetně několika zamotaných náhrdelníků a rozstřížené ponožky.

Nebyl to jen tak nějaký koncert. Most Precious Blood byla kapela, která měla svědomí. Nebo jejím členům aspoň na něčem záleželo. Všichni měli velmi silné politické a etické postoje. Jejich přesvědčení bylo tak silné, že v pauzách mezi písničkami

pozvali na pódium člověka, který nám přišel vmést pravdu do obličejů.

Kámoše Johnnyho včera normálně zatkli! A víte za co? Vykradl snad sámšku? Zastřelil fízla? Zapálil barák? Si pište, že ne! Jen pustil zvířata na svobodu! Vydal se na kožešinovou farmu, přeskočil plot a pustil pár desítek norků z klece. A oni ho za to zatkli! No chápete to? Normálně ho zatkli, protože nechtěl, aby nějaký kretén zabil bezbranné zvíře, jen aby si bohatá panička v New Yorku mohla nosit kožešinový kabát, aby jí náhodou nebyla zima po cestě z lobby jejího nóbl baráku k taxíku, který už na ni čeká venku. Připadá vám to jako spravedlnost?

Tak to tedy neznělo vůbec spravedlivě. Znělo to jako z hororu. A ne jako *28 dní poté*, kde na úvod několik aktivistů osvobozuje laboratorní zvířata, což přímo způsobí, že se začne šířit virus a rozpoutá se zombie apokalypsa. To je totiž super film. Kožešinová farma už tak super nezněla. Říkal jsem si, že je to fajn, že ta kapela na koncertě nechá mluvit chlápka, kterému zatkli kamaráda. Říkal, že k tomu má v zákulisí ještě literaturu, a to mi taky připadalo fajn. Většinou, když se člověk vydá na koncert, prodávají se tam leda tak céděčka kapely nebo trička nebo podobné kraviny. Tahle parta si na stůl dala literaturu... Tak to jo, už dávám pozor.

Tak jsem šel dozadu a tam si všiml barevné publikace s obrázkem krav. To je mi teda podivné porno, pomyslel jsem si a jal se to zkoumat blíže. Ale nic nechutného jsem tam nenašel – byla to dvanáctistránková brožura, která popisovala masný průmysl, a tak jsem ji přelouskal úplně celou.

VODKA JE VEGANSKÁ

Představte si, že jste Chuck Yeager, letíte si tak ve výšce pětáctýřiceti tisíc stop v X-1 a všechno je fajn. Zanedlouho nastane okamžik, kdy prolomíte nadzvukovou bariéru, svítí sluníčko, na nebi ani mráček, ptáčci zpívají... a pak najednou sejmete jednoho z ptáčků rychlostí 1200 km/h.

Cože.

Jakože cože.

?!

Nevěřil jsem vlastním očím. Tohle bylo stejně děsivé, krvavé a působivé, jako kdyby Yeager narazil do ptáka rychlostí zvuku. Tady je část informací, co mě v mých sedmnácti letech praštily do čenichu.

ŠTÍPAČKY NEJSOU LÉKAŘSKÝ NÁSTROJ

Ve většině velkochovů prasata nežijí ve velkých, prostorných a příjemných ohrádkách jako z *Babe*, z *Šarlotiny pavučinky* ani z *Farmy zvířat* (což není veselý příběh, ale i v něm se zdá, že prasata si žijí ve srovnání vcelku luxusně). Na fotce z brožury byla většina prasat zavřená v klecích jen o málo větších, než byla ona sama. Umíte si představit, že byste nacpali člověka do pokoje nebo do komory, kde by se nemohl ani otočit? Ani si lehnout? To by bylo jako válečný zločin. Chtěl jsem přestat číst, ale nemohl jsem se odtrhnout.

WTF: Porodní a gestační kotce pro prasnice obvykle měří jen asi půl metru na šířku. Jinými slovy jsou vážně, vážně malé.

Brzy nato jsem se dozvěděl, že neexistuje žádný federální zákon, který by chránil zvířata z velkochovů před týráním. A tohle byl běžný postup v prasečích velkochovech. Ta fotka nepocházela z jednoho jediného prasečáku na světě, který by to dělal. A nebyla to fotomontáž. Tak vypadá realita.

A bylo to jen horší a horší.

Pod vlivem testosteronu jsou prasata agresivnější a když jsou vyděšená před porážkou, uvolňují se hormony, které zhoršují chuť masa. A víte, jak se to řeší v prasečích velkochovech? Prasátkům se zaživa uštípnou varlata, bez jakéhokoli umrtvení nebo chirurgické průpravy. Jen jim prostě urvou koule. A občas, překvapivě, když ten zákrok provádí špatně placení a nevzdělaní zaměstnanci, se to prostě nepovede. Stává se, že prasatům po téhle barbarské kastrovačnické metodě vyhřejou orgány.

V prasečácích si jednoduše nemyslí, že je dobrý nápad nechávat prasatům varlata. A víte, jaké části těla prasata také nepotřebují? Ocásky. Prasečí ocásky jsou zbytečnost, která jim přece k ničemu není. Mohly by se poškodit, mohly by je okoustat ostatní prasata, to by mohlo vést k infekcím a ke ztrátám na zisku. Někdo by si mohl říct, že to je problém, a navrhnout: „Ta prasata potřebují víc prostoru, aby neustále neměla ocásek u cizí pusy!“ Ale vepřový průmysl se na to dívá jinak. Jejich řešením je popadnout tupé rezavé štípačky, chytit do nich ocásek a prostě ho utrhnout.

A víte, co dalšího se ještě trhá? Zuby. Selátka jsou často odhodlaná se dostat k cecíku za každou cenu a občas i koušou. Prasečáky se s tím ale také dovedou vyrovnat: vytrhají

jim zuby. Protože kdo vlastně doopravdy potřebuje zuby, že? Občas je vytrhají, někdy je jen obrousí něčím hrubým. Umíte si představit, že byste si takovým způsobem vyřešili problém se skusem? „Pane zubaři, já skřípu zuby ve spaní. Co myslíte, nepotřebuji nějaký chránič na zuby?“ „Ani náhodou, jen si dojdu pro pilník, normálně vám ty zuby odrbu a máte po problému.“

Kdokoli takovou práci vykonává, nejspíš považuje thriller *Maratónec* za komedii. A teď lituji toho, že jsem ten film vůbec zmínil, zakrývám si pusou rukou a bojím se, že mi někdo pobodá pusou.

Co když prase onemocní nebo se zraní? To se může stát velice snadno kvůli infekcím z nesprávně provedených kastrací a odstraňování ocásků, stejně jako kvůli extrémně bolestivým dekubitům. Mnohá z těch prasat se jednoduše nechají stranou a nechají se trpět, dokud sama nezemřou. Nechal by člověk takovým způsobem zemřít kočku nebo psa? Možná leda kdyby k tomu měl dobrý důvod, jako kdyby mu pes nebo kočka ukradli manžela nebo manželku, podpálili mu dům nebo změnili heslo na Netflix a odmítala vydat nové, ale jinak ne, protože to by byl hnus. Tak proč je v pořádku se tak chovat k prasatům, ale k jiným zvířatům ne? Kvůli inteligenci? Ale vždyť prasata jsou chytřejší než psi. Proto taky začala rozhodovat ve *Farmě zvířat*. Copak Napoleon! Měl to tam řídit Kuliš.

Vepřový průmysl otevřeně přiznal, že pracuje tímto způsobem. Otáčel jsem stránky brožury a dozvídal se, že pro slepice se život neodvívá o moc jinak.

BAVÍ SLEPICE TÝRÁNÍ?

Slepice nemají zuby, které by jim mohli vytrhat, takže se mají líp, no ne? Fakt ne. Slepice zavírají do mrňavých klíček. V klecovém chovu se do jedné drátěné klece nacpe zhruba pět ptáků. Klece jsou vyskládané jedna na druhé, takže na sebe ptáci vzájemně serou. A první otázka, kterou si určitě kladete, je: „Mají někdy dost prostoru, aby aspoň roztáhli křídla?“ Odpověď je: „Ne, ty hovado! Jaká zrůda by vůbec dopřála inteligentnímu zvířeti dost místa na roztahování křídel? To je přece zvrácené!“

WTF: V klecových chovech jsou slepice zavřené do prostoru asi 430 cm čtverečních. Standardní papírová čtvrtka měří 623 cm čtverečních. Takže na normální A4 je asi o 50 procent více prostoru než v kleci v drůbežárně.

Jelikož jsou ve velice stísněném prostoru, ptáci do sebe vzájemně samozřejmě klovou a oklovaný pták nevypadá úplně vábně. Jak s tím tedy chovatelé nakládají? Ořežou jim zobáky rozžhaveným ostrím, jak taky jinak. To se pochopitelně provádí bez anestetik a přístroje na zkracování zobáků se občas netrefí a odříznou jim kus obličeje. Ale to je docela v pohodě, ne?

A to jsou jen slepice. Co tedy dělají s kohouty? Ti nesnáší vajíčka, takže nejsou tak užiteční. Samci se tedy obvykle semelou zaživa, usmrtí se plynem nebo se udusí. Rozemleté kuře se pak dá zpracovat na výrobky jako krmivo pro psy nebo hnojivo.

Ale mladým kohoutkům se aspoň neděje to, co brojlerům. To jsou kuřata chovaná na maso, která se vykrmují ohromnými

hromadami krmiva, aby co nejrychleji přibrála. Abyste získali určitou představu o tom, jak je to nepřirozené, představte si, že vezmete dvouleté dítě a nacpete ho do té míry, že váží sto padesát kilo. Ptáci z toho mají zdravotní problémy, nemohou chodit, protože v tak mladém věku jejich nohy neunesou jejich obří tělo. A řada z nich umírá na infarkt.

To se jim tedy děje. Nemohl jsem tomu uvěřit.

Byl to jeden z těch okamžiků, kdy si člověk říká, co to má sakra znamenat?

Když jsem se vrátil z koncertu, řekl jsem rodičům, co jsem se právě dozvěděl.

Mami, tati, mně se zdá, že masný průmysl je zlo.

„Jestli tě mrzí žebírkové burgery z McDonald's, tak to, myslím, vůbec nebylo maso,“ odpověděl táta.

„Ne, já myslím to, jak zachází se zvířaty – to je přece šílené.“

„Koloběh života, život proudí,“ řekla máma a začala zpívat písničku ze *Lvího krále*. A měla k tomu dokonalou choreografii.

„Ale když to je tak kruté!“ Vysvětlil jsem jim, co jsem si přečetl v brožuře.

„Já myslím, že to je jenom propaganda aktivistických skupin,“ namítla máma. „Nejsem žádná naivka, takže je mi jasné, že existují i všiváci, kteří dělají to, co popisuješ, ale to je jen pár nějakých farem. Tak se to na většině míst určitě nedělá.“

Přikývl jsem, protože jsem jim to chtěl věřit. Chtěl jsem si myslet, že se to vztahuje jenom na malé procento zvířat v masném průmyslu. Chtěl jsem souhlasit se svými rodiči, protože když je člověk mladý, chce si myslet, že jeho rodiče dělají správná rozhodnutí.

Ale jaká byla pravděpodobnost, že se ta bezcitnost a týrání vyskytovaly jen v ojedinělých případech? Protože se to přece jmenuje jatka a je k tomu dobrý důvod, nejsou to střediska pro eutanázii. I kdyby ty kruté výjevy, které jsem viděl, byly neobvyklé, jak přesně se tedy zvířata, ze kterých pochází slanina a pečínka, dostala na talíř? „Umazlili je k smrti,“ jak by řekl náš kamarád Vic? Po přirozené smrti? Nechtěně se předávkovala drogami poté, co si léta užívala zvrhlé zábavy na turné s kapelou? Pravděpodobně ne.

Ale nemusel jsem přece jen slepě věřit svým rodičům. A taky jsem nemusel slepě věřit té brožuře. Nechtěl jsem být jako ti lidé, kteří jen tak sdílí články o tom, jak nějaký chlápek nosil na krku náhrdelník z uší svých nepřátel z Vietnamu, kde bojoval za americké námořnictvo, a pozabíjel je svými olbřímími bicepsy potetovanými do té míry, že musel nosit ošklivé svetry, aby to nebylo vidět, ale pak se stal bojovníkem za nenásilí a vzdělávání dětí a nepřipadá vám to krásné a překvapivé a neměli by o tom všichni vědět, tak já kliknu na „sdílet“. Byl jsem týpek z jednadvacátého století a mohl jsem si vygooglit, co jsem chtěl. Mohl jsem teda zkusit i Bing, ale kdo by to proboha dělal. To bych se rovnou mohl ptát služebnictva.

ALEC BALDWIN V EPIZODNÍ ROLI

Zadal jsem si tedy do vyhledávače heslo „video z jatek“. Ukázalo se mi video od hnutí PETA s názvem *Meet Your Meat* (Poznej svoje maso). Byl to dvanáctiminutový dokument, který namluvil Alec Baldwin, o všech aspektech masného průmyslu.